

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU29

Skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster

---

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag om att svenska kreditinstitut och filialer till utländska kreditinstitut ska vara skyldiga att tillhandahålla kontanttjänster i betryggande utsträckning i hela landet. Förslaget innebär att institut eller filialer som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner till konsumenter ska tillhandahålla platser för kontantuttag och att institut eller filialer som tillhandahåller betalkonton till företag ska tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar.

Lagförslaget gäller institut och filialer med en inlåning från allmänheten som överstiger 70 miljarder kronor. Post- och telestyrelsen ska utöva tillsyn över att instituten och filialerna uppfyller sina skyldigheter. Om ett svenskt institut inte fullgör sina skyldigheter, ska Finansinspektionen få ingripa mot institutet genom beslut om föreläggande och sanktionsavgift. Förslaget syftar till att säkerställa en viss lägsta nivå på tillgången till kontanttjänster för konsumenter och företag.

En motion har lämnats med anledning av propositionen. Därutöver behandlas även sju motioner från allmänna motionstiden 2019/20 som handlar om kontanttjänster.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020 respektive den 1 januari 2021.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns en reservation (V).

Behandlade förslag

Proposition 2019/20:23 Skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster.

Tre yrkanden i en följdmotion.

Sju yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	8
Skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontantjänster.....	8
Propositionen	8
Utskottets ställningstagande.....	10
Utökade möjligheter att sätta in och ta ut kontanter	11
Utskottets ställningstagande.....	11
Reservation	13
Utökade möjligheter att sätta in och ta ut kontanter, punkt 2 (V).....	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	15
Propositionen	15
Följdmotionen	15
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	15
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:23.

2. Utökade möjligheter att sätta in och ta ut kontanter

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:412 av Solveig Zander (C),

2019/20:834 av Sten Bergheden (M),

2019/20:1371 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S),

2019/20:1854 av Sanne Lennström (S),

2019/20:1892 av Lars Beckman (M),

2019/20:2041 av Saila Quicklund (M),

2019/20:2176 av Lotta Finstorp (M) och

2019/20:3390 av Ulla Andersson m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Reservation (V)

Stockholm den 21 november 2019

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Oscar Sjöstedt (SD), Adnan Dibrani (S), Emil Källström (C), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M), Björn Wiechel (S), Sofia Westergren (M) och Ida Gabrielsson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2019/20:23 Skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

En motion (V) med tre yrkanden har väckts med anledning av propositionen. Sju motioner som väckts under den allmänna motionstiden 2019 handlar om kontanttjänster. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

Svenska Bankföreningen har inkommit med en skrivelse i ärendet (dnr 228-2019/20).

Bakgrund

Kontanter i samhället

Sedlar och mynt, dvs. kontanter, som ges ut av Sveriges riksbank är lagliga betalningsmedel i Sverige (5 kap. 1 § lagen [1988:1385] om Sveriges riksbank, i det följande benämnd riksbankslagen). Kontanter används i en rad olika situationer, främst för att köpa varor och tjänster. Det finns dock ingen skyldighet för handeln att ta emot eller hantera kontanter, eftersom det råder avtalsfrihet på området (jfr rättsfallet HFD 2015 ref. 49 och 7 § lagen [1936:81] om skuldebrev). En förutsättning för att kontanter ska kunna användas som betalningsmedel är att det finns tillgång till olika kontanttjänster, framför allt kontantuttag och dagskassainsättningar, som gör att kontanter kan cirkulera mellan olika aktörer i samhället.

Riksbanken ansvarar för kontantförsörjningen, men verksamheten kan bedrivas i samarbete med annan (5 kap. 3 § riksbankslagen). Riksbanken kan kompensera privata aktörer för den kostnad (räntekostnadsersättning) som finns för att ha och lagra kontanter som förvaras på annan plats än hos Riksbanken.

Bankomat AB – som ägs av de största kreditinstituten (instituten) – är den enda depåägaren och därmed den enda aktör som har rätt att lämna in och hämta ut kontanter hos Riksbanken och som har rätt till räntekostnadsersättning.

Bankomat AB har i dagsläget sex kontantdepåer i Sverige, från Härnösand i norr till Malmö i söder. Den praktiska kontanthanteringen i depåerna utförs av värdebolag på uppdrag av Bankomat AB. Bankomat AB använder sig i dag av värdebolagen Loomis AB och Nokas AB för att driva sina depåer. Den operativa driften av depåerna består av uppräkningsverksamhet i form av att

räkna, äkthetskontrollera och kvalitetssortera kontanterna i den egna uppräkningscentralen som alltid ligger i anslutning till depåerna. Loomis AB sköter också Riksbankens myntlager på uppdrag av Riksbanken. Vidare transporterar Loomis AB och Nokas AB kontanter mellan Riksbanken och Bankomat AB samt mellan Bankomat AB:s olika depåer. Utöver depåverksamheten driver Bankomat AB också ca 60 procent av samtliga uttagsautomater i Sverige.

Även de aktörer som tillhandahåller olika slags kontanttjänster till konsumenter och företag – som institut och betaltjänstombud – samt handeln och dess kunder ingår i kontantkedjan. Värdebolagen Loomis AB och Nokas AB hämtar kontanter direkt från instituten, ombuden och handeln. De tillhandahåller även serviceboxar på olika platser i landet där kunderna kan lämna dagskassar. Utöver detta levererar de kontanter till olika kunder i form av växelkassar samt fyller på uttagsautomater.

Kontantanvändningen minskar snabbt

Processen mot minskad kontantanvändning och minskad kontantmängd har accelererat den senaste femårsperioden till följd av bl.a. nya, enklare och billigare tjänster för kortbetalningar samt en kraftig ökning av mobila betalningar, inte minst i form av tjänsten Swish. Minskningen av kontantanvändningen i Sverige går snabbare än i något annat land. Sverige är det enda land i världen där mängden utestående kontanter i samhället har sjunkit under det senaste decenniet. Den 30 april 2018 var kontantmängden i cirkulation 56,6 miljarder kronor eller 1,2 procent av Sveriges bruttonationalprodukt (BNP), vilket är den lägsta nivån bland jämförbara länder. Som jämförelse var utestående kontantmängd i cirkulation i relation till BNP 10,7 procent i eurozonen, 4,7 procent i Australien och 3,9 procent i Storbritannien vid utgången av 2016. Vid samma tidpunkt var den utestående kontantmängden i Danmark 3,4 procent och i Norge 1,6 procent av BNP.

Tillgången till platser för kontantuttag

Cirka 64 000 personer hade 2017 ett längre avstånd än 20 kilometer till närmaste kontantuttag, vilket motsvarar ungefär 0,64 procent av befolkningen samma år. I Norrbottens län var motsvarande andel av befolkningen 6,4 procent. Av det totala antalet personer som hade längre än 20 kilometer till ett kontantuttag bodde hälften i Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län. Som andel av Sveriges totala befolkning bodde 2017 sammantaget endast ca 9 procent i dessa län. Det finns också ett relativt stort antal personer i övriga län i Norrland samt i Värmlands län och Dalarnas län som har längre än 20 kilometer till närmaste punkt för kontantuttag. Det är endast i Skåne län som ingen har längre än 20 kilometer till närmaste kontantuttag.

Om avståndet 25 kilometer används som utgångspunkt är det totala antalet personer med längre avstånd än så till närmaste punkt för kontantuttag ca

29 000 personer eller 0,29 procent av befolkningen. Det finns flera län i södra Sverige där ingen eller mycket få har ett längre avstånd än 25 kilometer till en kontantuttagspunkt. Av de personer som har längre än 25 kilometer bor 73 procent i Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län.

De personer som har längre än 30 kilometer till närmaste punkt för kontantuttag uppgår till ca 17 000 eller 0,17 procent av befolkningen. I en majoritet av länen är det ingen eller endast en handfull personer som har längre än 30 kilometer till en plats för kontantuttag. Av det totala antalet personer med mer än 30 kilometer till närmaste kontantuttag bor 80 procent i Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län. Bland de personer som har längre än 40 kilometer till närmaste kontantuttag bor ca 90 procent i dessa tre län.

Tillgången till platser för dagskasseinsättningar

I september 2017 fanns det i Sverige totalt 1 047 platser för dagskasseinsättningar enligt data från Tillväxtverket. Totalt har ca 2,8 procent av befolkningen eller 283 000 personer längre än 20 kilometer till närmaste punkt för dagskassehantering. Att ha längre än 20 kilometer till närmaste punkt förekommer i hela Sverige. I alla län utom Skåne och Hallands län är det över 4 000 personer som har längre än 20 kilometer till närmaste dagskassehanteringspunkt. Liksom när det gäller kontantuttag finns personer med långa avstånd till platser för dagskasseinsättning, framför allt i Norrlands inland. Av dem som har mer än 30 kilometer till närmaste punkt för dagskasseinsättning finns 72 procent i Norrbottens, Västernorrlands, Västerbottens eller Jämtlands län.

Befintliga krav i fråga om grundläggande betaltjänster

Det finns inte någon särskild reglering som innehåller skyldigheter för marknadsaktörer att tillhandahålla grundläggande betaltjänster i en viss omfattning. I 4 a kap. lagen (2010:751) om betaltjänster (betaltjänstlagen) finns dock bestämmelser som förpliktat kreditinstitut att tillhandahålla betalkonton med grundläggande funktioner till konsumenter som är lagligen bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Bestämmelserna genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/92/EU av den 23 juli 2014 om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner (betalkontodirektivet). Någon motsvarande bestämmelse om betalkonton för företag finns inte. Med grundläggande funktioner avses bl.a. tjänster som gör det möjligt att sätta in medel på ett betalkonto, tjänster som gör det möjligt att inom EES över disk eller i uttagsautomater ta ut kontanter från ett betalkonto samt vissa tjänster kopplade till betalningstransaktioner (4 a kap. 1 och 2 §§).

Skyldigheterna i 4 a kap. 1 och 2 §§ betaltjänstlagen innebär inte att alla kreditinstitut som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner är skyldiga att erbjuda alla de funktioner (tjänster) till konsumenter som anges i 2 §.

Utskottets överväganden

Skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om ändringar i lagen om betaltjänster.

Propositionen

Det ska införas en skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster i betryggande utsträckning i hela landet

Regeringen anser att det är viktigt att slå vakt om kontanters funktionalitet som betalningsmedel. Detta förutsätter dock att det finns tillgång till tjänster som möjliggör uttag av kontanter och annan hantering av kontanter, t.ex. insättningar av dagskassar. Tillgången till kontanttjänster i Sverige har på kort tid minskat dramatiskt. Det beror på att kreditinstituten minskar den service och den infrastruktur som krävs för att erbjuda sådana tjänster i hela landet. Till det kommer att fler och fler näringsidkare slutar att ta emot kontanter, bl.a. av kostnadsskäl, vilket förstärker incitamentet för instituten att fortsätta att minska service och infrastruktur för kontanttjänster. Regeringen anser därför att tillgången till kontanttjänster bör säkerställas med en skyldighet för kreditinstitut och filialer till utländska kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster.

Kontantuttag och dagskasseinsättningar

Regeringen anser att kontantuttag och dagskassehantering är en nödvändig förutsättning för att kontanter över huvud taget ska kunna användas som betalningsmedel i samhället. Regeringen anser att skyldigheten för instituten och filialerna att tillhandahålla kontanttjänster bör omfatta dels tillhandahållande av tjänster som gör det möjligt för konsumenter att ta ut kontanter (platser för kontantuttag), dels tillhandahållande av tjänster som gör det möjligt för företag att sätta in kontanter som härrör från verksamheten (platser för dagskasseinsättningar).

Institut som ska omfattas av skyldigheten att tillhandahålla kontanttjänster

Regeringen anser att institut som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner, dvs. har inlåning från allmänheten till transaktionskonton eller lönekonton, bör tillhandahålla platser för

kontantuttag. På motsvarande sätt bör skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskassainsättningar gälla institut som tillhandahåller betalkonton till företag. Enligt regeringens mening bör det vara de institut som på grund av sin storlek har en verksamhetskapacitet för att kunna betjäna hela landet med platser för kontanttjänster som omfattas av skyldigheten.

Regeringen anser att skyldigheten att tillhandahålla kontanttjänster ska omfatta kreditinstitut och filialer till utländska kreditinstitut med en inlåning från allmänheten i Sverige som översteg 70 miljarder kronor föregående år. Skälet för avgränsningen är, enligt regeringen, att inlåningsvolymen i fråga om inlåningsverksamheten i Sverige är kopplad till hur stora belopp det aktuella institutets kunder har inestående på konton och som således potentiellt sett kan komma att tas ut eller sättas in i kontanter. Avgränsningen innebär att fyra institut och två filialer till utländska institut omfattas av skyldigheten. Deras sammanlagda inlåningsvolym motsvarar ca 75 procent av den totala inlåningsvolymen i Sverige. Enligt regeringen kan de berörda kreditinstituten och filialerna sägas vara rikstäckande i sin verksamhet och ha en systemviktig roll för kontantkedjan i hela landet.

Kreditinstituten och filialerna ska tillhandahålla kontanttjänster i betryggande utsträckning i hela landet

Skyldigheten att tillhandahålla kontanttjänster bör, enligt regeringen, ha dels en geografisk innebörd, dvs. platserna för kontanttjänster ska vara lokaliserade med vissa avstånd, dels en funktionell innebörd, dvs. platserna ska vara tillgängliga och användarvänliga. När det gäller den funktionella innebörden av skyldigheten bör enligt regeringen platser för kontanttjänster vara tillgängliga, dvs. ha rimliga öppettider och avgifter samt även vara användarvänliga, framför allt för personer med funktionsvariationer. När det gäller den geografiska innebörden bör platser för kontanttjänster vara lokaliserade i hela Sverige med vissa avstånd. Regeringen anser att infrastrukturen för kontanttjänster som utgångspunkt bör fixeras något över den nivå som gällde för 2017. Regeringen bedömer att den nivån innebär att tjänsterna upprätthålls på ett sådant sätt att det möjliggör en fortsatt kontrollerad utveckling av tillgången till kontanter. Därmed tryggas samhällets behov och skapas goda förutsättningar för kontantanvändning, framför allt för de grupper i samhället som har svårt att använda andra betalningsmedel.

Tillsyn och ingripanden samt uppgiftsskyldighet

För att säkerställa skyldigheten för institut och filialer att tillhandahålla kontanttjänster ska Post- och telestyrelsen utöva tillsyn. Post- och telestyrelsen behöver för att kunna fullgöra sitt tillsynsansvar uppgifter från alla företag som tillhandahåller platser för kontanttjänster. De uppgifter som främst bör komma i fråga är uppgifter om omfattningen och lokaliseringen av den infrastruktur som tillhandahåller kontanttjänster, men även uppgifter om tillgängligheten

till infrastrukturen såsom öppettider och avgifter. Myndigheten ska därför kunna begära in uppgifter från alla företag som tillhandahåller platser för kontantjänster.

Ingripande genom beslut om föreläggande, överlämnande och sanktionsavgift

För att säkerställa att skyldigheten för institut och filialer att tillhandahålla kontantjänster får genomslag krävs, enligt regeringen, utöver övervakning av att skyldigheten fullgörs, möjligheter att ingripa mot institut och filialer som inte fullgör sina skyldigheter. Finansinspektionen har ansvaret för att ingripa mot institut och filialer som inte fullgör sina skyldigheter enligt de författningar som reglerar verksamheten. Bestämmelser om ingripanden finns i 15 kap. lagen om bank- och finansieringsrörelse (8 kap. 1 § andra stycket betaltjänstlagen). Finansinspektionen kan ingripa mot ett institut eller en filial genom t.ex. beslut om att återkalla tillståndet att driva bank- eller finansieringsrörelse eller beslut om sanktionsavgift. För utländska kreditinstitut som hör hemma inom EES och driver verksamhet i Sverige ska Finansinspektionen, enligt gällande rätt, i stället underrätta den behöriga myndigheten i hemlandet, dvs. den myndighet som utövar tillsyn över institutet, om att institutet inte driver sin verksamhet i enlighet med de författningar som reglerar verksamheten. I propositionen föreslås att Post- och telestyrelsen ska ges i uppgift att övervaka att institut och filialer fullgör skyldigheten att tillhandahålla kontantjänster. Regeringen anser dock att Finansinspektionen har bäst förutsättningar att ingripa mot institut som inte fullgör sina skyldigheter. Detta innebär enligt regeringens förslag att om Post- och telestyrelsen anser att ett institut eller en filial inte fullgör sina skyldigheter och det finns skäl för Finansinspektionen att ingripa, ska ärendet överlämnas till Finansinspektionen.

Sanktionsavgiftens storlek

Enligt regeringen bör sanktionsavgiftens storlek bestämmas av hur stor inlåning från allmänheten institutet har. Ju större inlåning ett institut har, desto större är ansvaret för att tillhandahålla kontantjänster i tillräcklig omfattning. Regeringen anser även att det i beräkningen bör ingå ett schablonbelopp som är tillräckligt högt för att säkerställa att instituten uppfyller sina skyldigheter.

Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020 respektive den 1 januari 2021.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör anta regeringens lagförslag. Den föreslagna lagstiftningen kan enligt utskottet förväntas stärka möjligheterna att använda

kontanttjänster i hela landet. Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund lagförslaget i propositionen.

Utökade möjligheter att sätta in och ta ut kontanter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionerna bl.a. med motiveringen att regeringens förslag i proposition 2019/20:23 i betryggande utsträckning säkerställer kontanthantering i hela landet.

Jämför reservationen (V).

Motionerna

I kommittémotion 2019/20:3390 av Ulla Andersson m.fl. (V) välkomnar Vänsterpartiet regeringens förslag eftersom partiet tidigare drivit kravet att bankerna ska åläggas att tillhandahålla vissa betaltjänster. Vänsterpartiet har dock några invändningar och förslag på kompletteringar. Enligt motionärerna bör riksdagen tillkänna att alla institut som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner ska tillhandahålla platser för kontantuttag (yrkande 1). Dessutom bör riksdagen tillkänna att skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar ska gälla alla institut som tillhandahåller bankkonton till företag (yrkande 2.). Riksdagen bör också tillkänna att insättningsmöjligheten för privatpersoner ska ingå i begreppet kontanttjänster (yrkande 3).

Motioner från den allmänna motionstiden 2019/20

Liknande yrkanden om att tillhandahålla kontanttjänster framställs i motionerna 2019/20:412 av Solveig Zander (C), 2019/20:834 av Sten Bergheden (M), 2019/20:1371 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (S), 2019/20:1854 av Sanne Lennström (S), 2019/20:1892 av Lars Beckman (M), 2019/20:2041 av Saila Quicklund (M) och 2019/20:2176 av Lotta Finstorp (M).

Tidigare utskottsbehandling

Frågan om kreditinstitutens skyldighet att tillhandahålla kontanthantering behandlades senast i finansutskottets betänkande 2016/17:FiU33. Utskottet avstyrkte då motionen med hänvisning till den parlamentariska riksbanksutredningen som behandlade frågan om ansvaret för kontanthantering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att anpassningen till en minskad kontanthantering har gått mycket snabbt i Sverige. Detta har dock fått negativa konsekvenser för

vissa grupper i samhället som äldre och personer med funktionsnedsättning. Som framhålls i propositionen är det viktigt att säkerställa att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser – framför allt kontantuttag och dagskasseinsättningar. Utskottet anser i likhet med regeringen att det är nödvändigt att införa en lagstadgad skyldighet att tillhandahålla tjänster som gör det möjligt att i betryggande utsträckning säkerställa kontantförsörjningen i hela landet. Utskottet delar regeringens bedömning att skyldigheten för instituten och filialerna att tillhandahålla kontanttjänster bör omfatta dels tillhandahållande av tjänster som gör det möjligt för konsumenter att ta ut kontanter, dels tillhandahållande av tjänster som gör det möjligt för företag att sätta in kontanter från verksamheten. Regeringens förslag bidrar enligt utskottet till att säkerställa att det finns välfungerande kontanttjänster i en betryggande utsträckning i hela Sverige. Därför avstyrker utskottet motionerna.

Reservation

Utökade möjligheter att sätta in och ta ut kontanter, punkt 2 (V)

av Ida Gabrielsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3390 av Ulla Andersson m.fl. (V) yrkandena 1–3 och
avslår motionerna
2019/20:412 av Solveig Zander (C),
2019/20:834 av Sten Bergheden (M),
2019/20:1371 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S),
2019/20:1854 av Sanne Lennström (S),
2019/20:1892 av Lars Beckman (M),
2019/20:2041 av Saila Quicklund (M) och
2019/20:2176 av Lotta Finstorp (M).

Ställningstagande

En välfungerande kontantförsörjning utgör en grundläggande förutsättning för att människor ska kunna bo och arbeta i hela landet. Vi välkomnar de förslag som regeringen lämnat till riksdagen och som vi drivit under en lång tid. Vi anser dock att förslaget behöver kompletteras när det gäller möjligheten att använda kontanter för att bättre spegla behovet av en fungerande kontantförsörjning i hela landet. Som både Pensionärernas riksorganisation och Sveriges konsumenter framhåller i sina remissvar har allt fler handlare och restauranger slutat att acceptera kontanter. Denna utveckling drabbar glesbygd och människor i digitalt utanförskap särskilt hårt. Ett annat problem är att varken företag eller föreningar omfattas av den rätt till betaltjänster som konsumenterna har. Denna brist påverkar föreningslivet och tillväxten för företagare negativt och har kritiserats av både Riksbanken och Finansinspektionen. Det är inte tillräckligt att säkra tillgången till kontanter om dessa inte kan användas i handeln. Möjligheten att faktiskt kunna använda kontanter är central för en välfungerande kontanthantering och bör därför utredas närmare.

Riksbanken konstaterar i sitt remissvar att en reglering som ålägger kreditinstitutet att erbjuda grundläggande betaltjänster till sina kunder innebär ett förtydligande av det ansvar som redan i dag åligger dem. Riksbanken framhåller att det kan ses som en rimlig motprestation mot bakgrund av de

betydande fördelar som banksektorn åtnjuter genom de statliga skyddsnet som finns om ett kreditinstitut får finansiella problem. Vi delar denna analys. Alla institut som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner ska därför tillhandahålla platser för kontantuttag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. På motsvarande sätt ska skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar gälla alla institut som tillhandahåller betalkonton till företag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen föreslår i propositionen att kreditinstitut ska vara skyldiga att tillhandahålla kontanttjänster i betryggande utsträckning i hela landet. Detta definieras i propositionen som att institut som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner till konsumenter ska tillhandahålla platser för kontantuttag och att institut som tillhandahåller betalkonton till företag ska tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar. Propositionen innehåller däremot inget förslag på att kreditinstitut ska vara skyldiga att ta emot privatpersoners insättningar. Detta är märkligt, och Riksbanken påpekar i sitt remissvar att det måste finnas en symmetri mellan uttags- och insättningsmöjligheter. Enligt Riksbanken är risken annars stor att möjligheterna för privatpersoner att göra insättningar kommer att minska ytterligare i framtiden. Vi delar synen att den som vill växla in kontanter mot kontotillgodohavande måste kunna göra det via sitt bankkonto. Insättningsmöjligheter för privatpersoner ska därför ingå i begreppet kontanttjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2019/20:23 Skyldigheter för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster:

Riksdagen antar regeringen förslag till lag om ändring i lagen (2010:751) om betaltjänster.

Följdmotionen

2019/20:3390 av Ulla Andersson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla institut som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner ska tillhandahålla platser för kontantuttag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskassainsättningar ska gälla alla institut som tillhandahåller betalkonton till företag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att insättningsmöjligheter för privatpersoner ska ingå i begreppet kontanttjänster och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:412 av Solveig Zander (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en skyldighet för banker och kreditinstitut att tillhandahålla fullskaliga kontanttjänster för privatpersoner, föreningar och företag och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:834 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en möjlighet att ålägga bankerna en skyldighet att tillhandahålla en god nivå av kontanthantering i hela landet för företag och föreningar såväl som privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1371 av Clas Göran Carlsson och Monica Haider (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att närmare se över bankernas ansvar för kontanthantering och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1854 av Sanne Lennström (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av tillgång till kontantjänster i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1892 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa möjligheter att sätta in och ta ut pengar i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2041 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunders behov av kontanthantering och betaltjänster i lagen om betaltjänster och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2176 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en fungerande kontanthantering i landsorten ska kunna åstadkommas och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen
(2010:751) om betaltjänster

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:751) om betaltjänster
dels att 1 kap. 1 och 6 b §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas ett nytt kapitel, 9 kap., av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.**1 §¹

I denna lag finns bestämmelser om betaltjänster som tillhandahålls i Sverige och utförs inom *det* Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

I denna lag finns också bestämmelser om betalningsinstitut *och* registrerade betaltjänstleverantörer.

1 4 a kap. finns bestämmelser om
1. avgifter för betalkonto,
2. byte av betalkonto, och
3. kreditinstituts skyldighet att tillhandahålla betalkonto med grundläggande funktioner till en konsument.

I denna lag finns bestämmelser om betaltjänster som tillhandahålls i Sverige och utförs inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

I denna lag finns också bestämmelser om betalningsinstitut, registrerade betaltjänstleverantörer, *betalkonto och skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontantjänster.*

6 b §²

Denna lag gäller inte en tjänst som endast möjliggör uttag av kontanter med hjälp av uttagsautomater, om den som tillhandahåller tjänsten

1. agerar för en eller flera kortutgivares räkning,
2. inte är part i ramavtalet med den kund som tar ut medel från ett betalkonto,
3. inte tillhandahåller sådana andra betaltjänster som anges i 2 §, och
4. informerar kunden om eventuella uttagsavgifter eller växelkurs i 4 kap. 3, 4, 7 och 8 §§ innan uttaget görs och när kontanterna lämnas ut.

Denna lag, *med undantag för bestämmelserna om uppgiftsskyldighet i 9 kap. 3 §*, gäller inte en tjänst som endast möjliggör uttag av kontanter med hjälp av uttagsautomater, om den som tillhandahåller tjänsten

¹ Senaste lydelse 2018:175. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

² Senaste lydelse 2018:175.

9 kap. Skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster

Platser för kontantuttag och dagskasseinsättningar

1 §

Sådana kreditinstitut och filialer till utländska kreditinstitut som till konsumenter tillhandahåller betal-konton med grundläggande funktioner, ska tillhandahålla tjänster som gör det möjligt att ta ut kontanter från dessa konton (platser för kontantuttag) i betryggande utsträckning i hela landet.

Sådana kreditinstitut och filialer till utländska kreditinstitut som till företag tillhandahåller betal-konton, ska tillhandahålla tjänster som gör det möjligt att sätta in kontanter på dessa konton (platser för dagskasseinsättningar) i betryggande utsträckning i hela landet.

Första och andra styckena gäller endast institut och filialer som den 1 juli närmast föregående år hade mer än 70 miljarder kronor i inlåning från allmänheten.

Tillsyn

2 §

Post- och telestyrelsen ska utöva tillsyn över att kreditinstitut och filialer till utländska kreditinstitut uppfyller sina skyldigheter enligt 1 §.

Uppgiftsskyldighet

3 §

Post- och telestyrelsen får besluta att förelägga företag som tillhandahåller platser för kontantuttag eller dagskasseinsättningar att lämna de uppgifter som behövs för att styrelsen ska kunna utöva tillsyn enligt 2 §.

Ett beslut om föreläggande får förenas med vite.

Överlämnande

4 §

Om ett kreditinstitut eller en filial till ett utländskt kreditinstitut inte uppfyller sina skyldigheter enligt 1 §, ska Post- och telestyrelsen överlämna ärendet till Finansinspektionen.

Ingripande

5 §

Om ett överlämnat ärende enligt 4 § gäller ett kreditinstitut, får Finansinspektionen förelägga institutet att vidta rättelse inom en viss tid. Om institutet inte följer föreläggandet, får inspektionen besluta att institutet ska betala en sanktionsavgift. Avgiften tillfaller staten.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om överträdelsen är ursäktlig.

Bestämmelser om ingripande mot filialer till utländska kreditinstitut finns i 15 kap. lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Undantag

6 §

Post- och telestyrelsen ska inte överlämna ett ärende enligt 4 § och Finansinspektionen ska inte ingripa enligt 5 §, om det med beaktande av samtliga platser för kontantuttag respektive dagskasseinsättningar

1. finns tillgång till sådana platser i betryggande utsträckning i hela landet, eller

2. endast är ett ringa antal personer som inte har sådan tillgång som avses i 1.

Beräkning av sanktionsavgiften

7 §

Sanktionsavgiften ska beräknas till produkten av

1. det antal personer, avrundat nedåt till närmaste tusental, som inte har tillgång till platser för kontantuttag respektive dagskassainsättningar i betryggande utsträckning i hela landet (avvikelsen),

2. institutets inlåning från allmänheten i förhållande till den genomsnittliga inlåningen från allmänheten den 1 juli närmast föregående år för samtliga kreditinstitut och filialer till utländska kreditinstitut som omfattas av 1 § första och andra styckena, och

3. 5 000 kronor.

8 §

Sanktionsavgiften ska fastställas till det belopp som beräknats enligt 7 § och får inte överstiga det högsta av

1. tio procent av kreditinstitutets omsättning närmast föregående räkenskapsår eller, i förekommande fall, motsvarande omsättning på koncernnivå,

2. två gånger den vinst som institutet gjort till följd av överträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller

3. ett belopp som i svenska kronor motsvarar fem miljoner euro.

Om överträdelsen har skett under institutets första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas. Avgiften får inte vara så stor att institutet därefter inte uppfyller skyldigheterna enligt 6 kap. 1 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

9 §

Om ett kreditinstitut varken uppfyller sina skyldigheter enligt 1 § första stycket eller 1 § andra stycket, ska en sanktionsavgift beslutas för varje överträdelse.

10 §

Bestämmelser om verkställighet av beslut om sanktionsavgift finns i 15 kap. lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Överklagande

11 §

Post- och telestyrelsens beslut om föreläggande enligt 3 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av Post- och telestyrelsen enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

12 §

Bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut enligt detta kapitel finns i 17 kap. lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

Bemyndigande

13 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, för tillämpningen av 1 §, meddela föreskrifter om det högsta antal personer som får ha ett visst längsta vägavstånd i kilometer mellan folkbokföringsadressen och den närmaste platsen för kontantuttag respektive dagskasseinsättning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur avvikelsen enligt 7 § 1 ska fastställas.

14 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett företag ska lämna enligt 3 § första stycket och till vilken myndighet uppgifterna ska lämnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020 i fråga om 1 kap. 6 b § och 9 kap. 2, 3, 11 och 14 §§ och i övrigt den 1 januari 2021.